

Dato: 26.03.2021

Fra:
Øystein Flagstad

Til:
Kulturdepartementet

Ansvarlig partner:
Øystein Flagstad

Gjennomføring av digitalmarkedsdirektivet i norsk rett – uttalelse fra Rettighetsalliansen

Jeg viser til spørsmålene fra Kulturdepartementet i forbindelse med den forestående gjennomføringen av digitalmarkedsdirektivet (DSM-direktivet) i norsk rett.

Denne uttalelsen inngis på vegne av Rettighetsalliansen.

Rettighetsalliansen (RA) er en norsk forening som har ulike rettighetshaverorganisasjoner som sine medlemmer. Våre medlemmer er rettighetshaverorganisasjoner både på produsentsiden og utøver-/opphaversiden. Våre medlemmer er Forleggerforeningen, Norsk Videogramforening, Norske Filmregissører, NOPA (Norsk forening for komponister og tekstforfattere), Norsk skuespillerforbund, Norsk faglitterær forfatter- og oversetterforening, NAVio, Norsk Filmforbund, FONO, IFPI, Norske Dansekunstnere, Dramatikerforbundet og Virke Produsentforeningen.

Rettighetsalliansen ønsker særlig å uttale seg om spørsmålene som departementet stiller under overskriften «**Bruk av verk og andre beskyttede arbeider i grensekryssende opplæringsvirksomhet og åndsverklovens øvrige undervisningsbestemmelser (artikkel 5 og anmodningsvedtak ifm. § 43)**».

Rettighetsalliansen har fått innsyn i Norwacos uttalelse, og Rettighetsalliansen vil generelt støtte denne.

Rettighetsalliansen mener som Norwaco at hovedregelen etter norsk rett bør være at avtaler om bruk generelt gis forrang. Vi har i Norge et velfungerende system basert på fribruksregler, tvangslisenser og avtalelisenser som innebærer at skolens behov for bruk av opphavsrettsbeskyttet materiale blir dekket på en god måte, og dette systemet kan opprettholdes også etter implementeringen av digitalmarkedsdirektivet i henhold til Artikkel 5(2). Rettighetsalliansen mener at det vil være svært uheldig å erstatte dagens velfungerende system med et bredt unntak for undervisning.

Dersom det etter Departementets syn er nødvendig å innføre en ny tvangslisens for bruk for «illustrasjonsformål» i undervisningen, bør denne kun dekke bruk av verk som ikke er omfattet av dagens ordninger (herunder dagens tvangslisenser og dagens avtaler med avtalelisensvirkning). En eventuell ny tvangslisens må gi kompensasjon til rettighetshaverne. Kompensasjonen må utmåles på samme måte som ellers i det opphavsrettslige system, som et rimelig vederlag for bruken – det er ikke riktig å sette som vilkår at det kan påvises noen skade eller økonomisk tap ut over det tap som består i at rettighetshaver ikke har fått betalt for bruken.

Rettighetsalliansen er videre enig i Norwacos uttalelser knyttet til «klasseromsregelen» i åndsverkloven § 43 tredje ledd.

I forbindelse med høringene forut for vedtakelsen av åndsverkloven 2018 ga Rettighetsalliansen uttrykk for at tiden hadde løpt fra de hensyn som lå til grunn for den tradisjonelle «klasseromsregelen», og at § 43 tredje ledd derfor ikke burde tas med i åndsverkloven.

Etter vedtakelsen av åndsverkloven i 2018 har den samfunnsmessige utviklingen fortsatt i samme retning, slik at den tradisjonelle norske begrunnelsen for «klasseromsregelen» i stadig mindre grad gjør seg gjeldende. Særlig i videregående skole har elevene i dag ulike «klasser» og ulike lærere for hvert fag, og norsk skole fjerner seg stadig mer fra tidligere tiders undervisningsmodell med faste klasser og samme klasseforstander over flere år. Et annet utviklingstrekk er at tjenester basert på strømming i økende grad tar over for tradisjonell fremføring basert på fysiske eksemplarer, noe som igjen innebærer at skolens faktiske mulighet til å bruke f.eks. innspilt musikk, film og TV-programmer er vesentlig større enn tidligere.

Rettighetsalliansen mener videre som Norwaco at tilgjengeliggjøring i form av overføring er et begrep som skal underlegges en ensartet tolkning i hele EU/EØS-området. Norge har således ikke kompetanse til å fastsette en lovbestemmelse om at klasseromsundervisning er privat når det er snakk om «overføring til allmennheten» - spørsmålet må vurderes etter de kriterier som følger av EU-domstolens praksis. Vi viser her til Norwacos redegjørelse knyttet til dommen i C-117/15 (Reha Training) og kriteriet om at det er den kumulative virkning og den samtidige virkning som er det sentrale, og dette innebærer at en konkret overføring i et enkelt klasserom ikke kan vurderes isolert. Vurdert ut fra de kriterier som EU-domstolen har stilt opp, er det klart at overføring i «ordinær klasseromsundervisning» i mange tilfeller må anses å skje overfor allmennheten, herunder der skoleeier tilbyr overføring til mange elever samtidig i flere parallelle skoleklasser, eller der en lærer gjenbruker samme undervisningsopplegg i flere parallelle klasser, eller over flere år.

For at Norge skal overholde sine folkerettslige forpliktelser, må derfor § 43 tredje ledd som et minimum begrenses til å kun omfatte fremføring, ikke overføring. Overføring f.eks. i form av strømming av film eller nett-TV må da vurderes konkret i hht. EU-domstolens kriterier som nevnt over, og skoleeierne må inngå avtaler med rettighetshaverne som dekker offentlig overføring – slike avtaler er tilgjengelige i dag, både for musikkverk og audiovisuelle verk. Rettighetsalliansen opplever at mange skoleeiere avslår å inngå slike avtaler under henvisning til «klasseromsregelen» i åndsverkloven § 43 tredje ledd, noe som innebærer at rettighetshaverne ikke får betalt for overføring til tross for Norges folkerettslige forpliktelser.

Bruk av beskyttet innhold av tilbydere av nettbaserte innholdsdelingstjenester (artikkel 17)

Rettighetsalliansen slutter seg her til Norwacos synspunkter, som også gir uttrykk for Rettighetsalliansens syn. På samme måte som Norwaco mener Rettighetsalliansen at siden artikkel 17 i stor utstrekning vil få virkning overfor store, internasjonale aktører, er det viktig at artikkel 17 i størst mulig grad implementeres på en måte som legger seg opp til direktivets ordlyd.